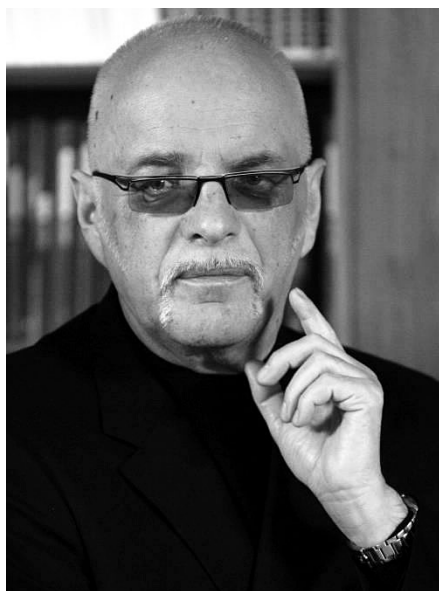

je prejela tudi leta 1975 za nabor knjig, med katerimi je bila tudi letos na novo izdana *Pekarna Mišmaš*. Makarovičeva je po mnenju žirije s svojim značilnim slogom slovensko mladinsko književnost obogatila z izvirno različico sodobne živalske pravljice, po kakovosti povsem primerljive z najvišjimi svetovnimi dosežki.

Gatnika, ki je Levstikovo nagrado za izvirne ilustracije prejel že leta 1982, z Mladinsko knjigo povezuje na desetine knjig, za katere je prispeval ilustracije. Številna dela ga postavljajo za enega od stebrov slovenske ilustratorske tradicije. »A ko omenjamo tradicijo, pri Gatniku nikakor ni mišljeno prostovoljno utapljanje v njenih kanonih, temveč in predvsem aktivno spreminjanje in širjenje njenih meja«, piše v utemeljitvi nagrade.

Kostja Gatnik (foto: Tit Košir)

Korenova je nagrado za izvirno besedilo prejela za knjigo *Mici iz 2. a*. Komisijo je prepričala enotnost in nesporna literarna kakovost 20 zgodb, v katerih avtorica prepričljivo izrisuje šolski

vsakdanjik. Nekatere zgodbe preprosto predstavijo otroške vragolije, a hkrati ponujajo uvid v otroško psihologijo in resničen vzrok za otrokovo ravnanje, v drugih pa se izrisujejo skrbi in strahovi najmlajših.

Izvirne ilustracije Stepančiča v slikanici *Zgodba o sidru* so po mnenju komisije polne umetniške zrelosti in avtonomnosti. »Stepančič je pred nas postavil nadvse izvirno slikanico, v kateri brez besed, le s prepričljivimi barvnimi podobami, pripoveduje nenavadno zgodbo o sidru sredi Ljubljane. Upodobitve so umeščene v prepoznavno urbano strukturo našega starega mesta, vendar domišljijsko preobražene,« piše v utemeljitvi nagrade.

MEDNARODNA KONFERENCA O SLIKANICAH

Med 8. in 10. junijem je v organizaciji Bralnega društva Estonije na Univerzi v Talinu potekala mednarodna konferenca o slikanicah **Slika in besedilo**. Mare Müürsepp, estonska predavateljica mladinske književnosti, je povabila strokovnjake iz različnih držav, konference se je udeležilo tudi pet udeleženk iz Slovenije.

Uvodni referat je imel Jan Kaus, estonski avtor in ilustrator. Ko pomisli na slikanice, je njegova prva asociacija Astrid Lindgren in njena slikanica o Kalleju Blomquistu. Ustvaril si je svojo podobo Kalleja, ko pa si je ogledal film, je bil razočaran. Slika je zanj vredna več kot tisoč besed, slike iz otroštva, ki so povezane z našimi spomini in doživetji, pa so vredne še veliko več.

Tudi estonska ilustratorica in likovna kritičarka Viive Noor je spregovorila o slikah iz svojega otroštva. Pravi, da so

bile ilustracije včasih bolj realistične, zdaj pa pogosto ne vemo, ali so v knjigi objavljene ilustracije ali slike z umetniške razstave. Uveljavljajo se različni slogi, mnogi likovni umetniki so prav na področju ilustracije našli svojo možnost izražanja. Otroci lahko sprejemajo sodobno umetnost, a založniki so previdni, iščejo slikanice, ki se dobro prodajajo. Včasih so imele otroške knjige več besedila, zdaj so bolj vizualne, kar je povezano tudi s tem, da je zaznavanje otrok zaradi novih medijih drugačno. Viive Noor poudarja, da imajo otroci pravico dobiti tudi ilustracije, ki niso všečne na prvi pogled. A ob nekaterih slikanicah se včasih sprašuje, ali so namenjene otrokom ali odraslim.

Tudi ilustrator Ülo Pikkov se zaveda, da je danes čas hlastanja po podobah. V estonski književnosti se uveljavljajo mladi umetniki, ki znajo mlade nagovoriti v jeziku, ki ga ti razumejo. Njegovo predavanje je imelo zgovoren naslov Animacija kot oblika ilustracije. Digitalizacija je animacijo pospešila, vizualnost pa je potrebna, če hočemo zbuditi pozornost. Švedska raziskovalka Elina Druker je predstavila trende v nordijskih državah. Ugotovila je, da je v sodobnih slikanicah veliko zelo različnih slogov in da je to področje, ki se širi. Opaža tako vračanje k tradiciji kot tudi digitalizacijo. Veliko je kombinacij fantazije in realizma, ilustracij in fotografij. Avtorji so pogosto grafični oblikovalci, radi ustvarjajo kolaže, različne tehnike pa kombinirajo tako, da nas presenetijo.

Dve predavanji sta spregovorili o pomenu Evropske zbirke slikanic (EPBC – European Picture Book Collection). Pobudnica za nastanek zbirke, angleška raziskovalka Penni Cotton, je pripovedovala, kako zbirka lahko pripomore k spoznavanju in medsebojnemu razumevanju narodov, ki živimo v Evropi. Prva zbirka je nastala leta 1996, vključenih je bilo petnajst držav, druga leta 2009.

Novi katalog obsega petinšestdeset del iz sedemindvajsetih evropskih držav. Katalog je uredil Petros Panao, predavatelj mladinske književnosti iz Nikozije, ki je na konferenci v Talinu udeležence spodbudil k razmišljanju o oblikah dela s slikanicami. O tem, kako glasno branje slikanic v vrtcih sprejemajo otroci, je spregovoril Serge Terwagne iz Belgije (bil je organizator 17. evropske konference o branju, ki je bila poleti v belgijskem Monsu, septembra pa je umrl). Prikazal je video posnetke in poudaril: »Včasih smo mislili na pedagogiko in potem izbrali knjigo, danes izberemo knjigo in potem mislimo na pedagogiko.« Na vprašanje, ali naj otroci sami izbirajo knjige, je Terwagne odločno odgovoril, da ne, da je to odgovornost učitelja. Vzgojitelj ali učitelj ne more delati s slabimi slikanicami, teh pa je tudi v Belgiji veliko.

Serge Terwagne loči klasične, moderne in postmoderne slikanice. Vsak tip slikanice zahteva svoj način branja. Pri klasični slika razkriva vsebino, otrok lahko ugane, kaj se dogaja. Pri modernih slikanicah iz ilustracij ne moremo razbrati vsebine. Besedilo otroku preberemo, ne da bi mu ilustracije pokazali, potem pa otroka povabimo, da ob ilustracijah obnovi zgodbo. Zdaj je lahko pozoren na detajle. Pri postmodernih slikanicah je odnos med besedilom in sliko nepredvidljiv. Skupaj z otroki raziskujemo, kaj se bo zgodilo. Preberemo del besedila, pokažemo ilustracije, ki to prikazujejo, potem pokažemo naslednjo ilustracijo, da otroci ugibajo, kaj sledi. Tako zbudimo zanimanje otrok. Predstavil je tudi dejavnosti po branju, posebej je poudaril pomen vprašanj, ki jih otrokom zastavljamo.

V Talinu so se z referati predstavile tudi slovenske udeleženke. Dr. Aksinja Kermauner je spregovorila o tem, kako branje doživljajo slepi otroci, Božena Kolman Finžgar je predstavila projekt

Knjige na počitnicah, projekt izvaja Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica, Sabina Hribar je govorila o pomenu pripovedovanja pravljic v vrtcu in na psihiatrični kliniki, Barbara Hanuš pa o dvojezičnih in večjezičnih slikanicah. Majda Koren je ob spletni strani Župca nazorno pokazala, kako s pomočjo novih medijev otroke spodbujamo k branju knjig.

Konference so se udeležili strokovnjaki iz različnih držav, tudi iz Latvije, Litve in Rusije. Bralno društvo Estonije je tretji dan pripravilo izobraževanje za estonske učitelje, knjižničarje in druge strokovnjake, ki razmišljajo o tem, kako otrokom približati sliko in besedo. Ta del konference je potekal v estonščini, za tuje udeležence so takrat pripravili izlet v mesto Haapsalu, kjer smo si ogledali lepo urejeno rojstno hišo ilustratorke Ilon Wikland, ki je znana predvsem po ilustracijah knjig Astrid Lindgren. Veliko razstav, koncertov in drugih kulturnih dogodkov pa je bilo tudi v Talinu – Evropski prestolnici kulture 2011. Zanimiva razstava ilustracij sodobnih estonskih ustvarjalcev je bila na ogled v Centru za mladinsko književnost, kjer so za udeležence konference pripravili sprejem in kulturni program.

Barbara Hanuš

ROMAN O NEMOČI IN STRAHU POZABLJENIH OTROK

Sonya Hartnett: *O dečku*. Prevod: Milan Žlof. Družba Piano, 2011

Sonya Hartnett (roj. 1968), ena najboljših sodobnih avstralskih pisateljic, je za svoje delo prejela številne nagrade s področja otroške in mladinske knji-

ževnosti, leta 2008 tudi najprestižnejšo – spominsko nagrado Astrid Lindgren (*Astrid Lindgren Memorial Award*). Čeprav ustvarja že vrsto let, smo prva prevoda njenega dela v slovenščino prejeli šele v lanskem letu, tretji je izšel letos. Kot je zapisala žirija za spominsko nagrado Astrid Lindgren, njeno pisanje odlikujeta psihološka poglobljenost in izbor tematik, ki ubeseduje tudi temnejše plati življenja mladostnikov; ti odliki se udejanjata tudi v romanih *Metulj* (Miš, 2010), *Srebrni osliček* (Družba Piano, 2010) in *O dečku* (Družba Piano, 2011).

Roman *O dečku* prihaja k nam s skoraj desetletno zamudo; ob izidu leta 2002 je prejel številna priznanja in nagrade in bil prepoznan predvsem kot delo za odrasle. Opisuje žalostno zgodbo devetletnega Adriana, ki je odvzet materi, zavržen od očeta ter vzgajan pri babici in stricu. Adrian je sramežljiv, zbežan in prestrašen otrok, čigar življenje je neskončen niz nerazumevanj, osamljenosti, izdajstev in negotovosti. Ves čas se trudi (p) ostati »normalen«, slediti pravilom in se neopazno zeliti z okolico, a ga neselektivno vsrkavanje dogodkov (pretresljive novice o izginotju treh otrok, bizarno vedenje sirot, ki jih srečuje v šoli itd.) pahne v dušični delirij, zgoščen iz trpeke nemoči in groze. V svetu čustveno pohabljenih odraslih zmanjkuje prostora za odraščajočega dečka; duševno prizadeta mati, odsoten oče, izčrpana babica in agorafobičen stric Adrianu ne zmorejo nuditi tolažbe in opore, ki ju tako zelo potrebuje. Ko se v sosednjo hišo priselijo čudaška družina, se njegov majhen, zazidan svet začne postopoma mehčati. Spoprijatelj se z deklico Nicole, eno izmed treh sosedovih otrok, ki jim umira mati. Nicole izraža nasprotno otroško percepcijo; na materino vseprisotno odsotnost se odziva kljubovalno, s svojo neukročenostjo in drznostjo si Adriana brezkompromisno podredi. Adrian v njej